

N:o 44.

Ank. till Riksd. kansli den 12 mars 1898, kl. 11 f. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt motion angående ändring af
förordningen om biskopsval den 30 maj 1759.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottets behandling hänvisad motion, n:o 145, anför herr S. J. Boëthius:

Kongl. förordningen af den 30 maj 1759 angående biskopsval innehölle med afseende på rättigheten att deruti deltaga tvenne stadganden, af hvilka i synnerhet det ena ledde till uppenbara orättvisor.

Dessa stadganden förordnade, att i biskopsval deltog — utom alla kyrkoherdar och regementspastorer — »kapellanen ifrån hvar pastorat och der flere kapellaner vore i pastoratet, då den som längst innehaft samma syssla der i församlingen, så ock de vice pastorer, som förestode någon ledig församling».

Stadgandet om kapellaners eller komministrars rätt att deltaga i biskopsval uteslöte således från denna rätt komminister i pastorat med mer än en komministratur, som icke vore äldst med afseende på sin tjänstgöring såsom ordinarie i just det pastoratet.

Detta stadgande innebure en dubbel orättvisa. Om man betraktade saken från synpunkten af pastoratens storlek och betydighet, funne man nemligen, att förordningen ledde derhän, att den ene komministern i de större och folkrikare pastoraten (t. ex. städerna) förvägrades att vid biskopsval utöfva rösträtt, under det denna rätt tillkomme hvarje kom-

minister i de *obetydligaste* pastorat. Medan sålunda t. ex. i 7 små pastorat på Uplands landsbygd alla dess 14 prester egde rösträtt, så finge af Gefle stads presterskap, ehuru Gefle egde en folkmängd mer än 3 gånger så stor som de nämnda pastoraten tillsammans, endast två prester utöfva rösträtt.

Ikke mindre förvänd tedde sig förordningen i den punkt, hvarom fråga vore, om man tänkte sig den enskilde prestens ställning under olika skeden af hans tjenstgöring. Såsom extra ordinarie egde han redan ett eller annat år efter sin prestvigning rätt att deltaga i biskopsval, om han nemligen då vore vice pastor i ett pastorat under dess ledighet. Sedan blefve han ordinarie såsom komminister i ett af de små landtpastoraten och egde då likaledes denna rätt. Efter ganska många år vunne han befordran till en komministratur i ett stort pastorat, t. ex. i en stad. Men nu förlorade han vid sin befordran den rätt att i biskopsval deltaga, som han egt på en mindre magtpåliggande plats, medan han hade färre lefnads- och tjenstår.

Stadgandet tarfvade påtagligen en rättelse, så att jemte kyrkoherdarne *alla* komministrar berättigades att i biskopsval deltaga.

Att *kapellpredikanter* ikke nämndes i nu gällande förordning om biskopsval vore antingen en otydlighet, i fall förordningen ville tillerkänna dem rösträtt, eller en orättvisa, i fall förordningen ville frånkänna dem denna rätt. Äfven kapellpredikanten vore innehafvare af ordinarie tjenst. Hans arbete och ansvar vore detsamma som en komministers, ja, vanligen större än en komministers i en moderförsamling, der kyrkoherden delade arbetet med komministern. Af liknande skäl syntes äfven *brukspredikanter* och *pastoratsadjunkter* med fast anställning böra tillerkännas rätt att deltaga i biskopsval. Och då regementspastorer allaredan hade denna rättighet sig medgifven, torde densamma jemväl böra tillerkännas ordinarie *domkyrkosyslomen, fängelse-, lasarets- och hospitalspredikanter*. Dylika predikanter presterliga arbete vore knappast mindre magtpåliggande än regementspastorernas.

Om kongl. förordningen af den 30 maj 1759 sålunda vore behäftad med en inkonsequens i fråga om stadgandet rörande kapellaners rösträtt vid biskopsval, vore inkonsequensen föga mindre vid förordningens stadgande om *vice pastorer*. Detta stadgande beviljade nemligen rösträtt åt vice pastorn, i fall församlingen vore »ledig», men förvägrade honom denna rätt, i fall pastoratet vore besatt.

Man skulle kunna försvara ett sådant stadgande, såsom varande ett uttryck för den principen, att hvarje ordinarie befattning skulle vid valet representeras af en röst. Men dels låge denna princip *icke* till

grund för nu gällande förordning om biskopsval, eftersom en del ordinarier nu vore från valrätt uteslutna; dels torde den abstrakta principen »en röst af hvarje befattning» mindre förtjena att läggas till grund för lagstiftningen i här ifrågakvarande sak än den personliga principen: »en röst af hvarje till rösträttens utöfning mogen prest».

Och att en vice pastor icke vore mindre mogen till erfarenhet och omdöme, därför att kyrkoherden i pastoratet vore i lifvet, framgår redan deraf, att hans arbete och ansvar vore detsamma, antingen församlingen vore »ledig» eller icke. Ja, ofta stälde ett långvarigt vice pastors-förordnande under en ordinaries mångåriga sjukdom större kraf på sin man än en tillfällig tjenstgöring under en vakans.

En hvar, som af domkapitel förordnades att på eget ansvar förestå ett kyrkoherdeembete, d. v. s. *hvarje vice pastor*, syntes därför böra ega rösträtt vid biskopsval, antingen församlingen vore ledig eller icke.

På grund af hvad han sålunda anført, hemställde motionären, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att *mom. 3* i kongl. förordningen om biskopsval af den 30 maj 1759 må erhålla följande förändrade lydelse:

»Till detta val sammankallar prosten i kontraktet eller, om han döl eller sjuk är, då den äldste kyrkoherden i samma kontrakt alla inom kontraktet varande innehafvare af ordinarie presterlig befattning, så ock alla vice pastorer».

Lika med motionären finner utskottet bestämmelserna i förordningen om biskopsval den 30 maj 1759 i de af motionären omförmälda hänseenden tariffva rättelse, och utskottet anser också, på de af motionären anförda skäl, lämpligt, att förordningen ändras i den af honom angifna rigtning och sålunda bringas i öfverensstämmelse med hvad redan är stadgadt beträffande val till ledamot af kyrkomötet.

Innan Riksdagen för sin del fattar definitivt beslut i ämnet, torde likväl en närmare utredning af förhållandena i fråga böra ega rum, dervid jemväl kunde tagas i öfvervägande, huruvida uttrycket »den äldste kyrkoherden» borde förtydligas.

Utskottet anser sig alltså med anledning af motionen böra hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande,

huruvida åt samtliga innehafvare af ordinarie presterlig befattning samt vice pastorer må kunna medgifvas rätt att uti biskopsval deltaga, samt, derest så befinnes vara förhållandet, för Riksdagen framlägga förslag till ändrade lagbestämmelser i sådant syfte.

Stockholm den 12 mars 1898.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.